



LUNDS UNIVERSITET

Centrum för teologi och religionsvetenskap

Några nutida uppfattningar om församlingssångens betydelse i gudstjänsten

Linda Berglund

Vårterminen 2012

Teologi: Examensarbete för kandidatexamen

TEOK51, 15 hp

Handledare: Stephan Borgehammar

Examinator: Tobias Hägerland

Abstract

Congregational singing goes long back in time and has always been seen as an extra addition to praising the Lord, in addition to praying. The purpose of this essay is to see how different congregations in the town of Växjö works with the congregational singing. I studied two congregations from the Church of Sweden and one congregation from the Pentecostal and the Evangelical church. In my study I found that there were more similarities in how they valued and worked with the congregational singing. I also found that the Swedish hymnbook *Den svenska psalmboken* had a special position in the work with congregational singing in the Church of Sweden than the hymnbook *Sånger and psalmer* had in the Pentecostal and Evangelical church. I also found that it was not certain that a choir was used to encourage the congregational singing. Only one congregation used a choir, the other two used praise teams, a way they found very effective in their work with congregational singing. When the question was raised on why we sing in church, I found that the members of the congregations thought that the singing gave another dimension on praise to God's glory, but it also created an important sense of fellowship which stretched outside the church. The church musicians I interviewed also thought that singing in church has an important educational purpose. They thought that singing is a great way to learn biblical messages and that singing brings another dimension to the praise of God when words aren't enough.

Key words: congregational singing, hymn book, songs of praise, church choir, fellowship

Nyckelord: församlingssång, psalmbok, lovsång, kyrkokör, gemenskap

Innehållsförteckning

1:1	Inledning	sid 3
1:2	Syfte och mål	sid 3
1:3	Frågeställning	sid 4
1:4	Material och Metod	sid 4
1:5	Tidigare forskning	sid 5
2:1	Bakgrund psalm och församlingssång	sid 5
2:2	Bakgrund Ulriksbergskyrkan	sid 8
2:3	Bakgrund Teleborgs församling	sid 8
2:4	Bakgrund Växjö Maria församling	sid 9
3:1	Besvarande av frågeställning	sid 10
3:1.1	Ulriksbergskyrkan	sid 10
3:1.2	Teleborgs församling	sid 12
3:1.3	Växjö Maria församling	sid 14
3:1.4	Stiftskonsulent Patrik Sassersson	sid 16
3:1.5	Andra röster om församlingssång	sid 19
3:1.6	Vad anser församlingsborna om församlingssången	sid 24
3:2	Varför sjunger vi i kyrkan	sid 25
4	Undersökningens resultat	sid 28
5	Sammanfattning	sid 30
6	Litteraturförteckning	sid 32
7	Bilaga	sid 34

1:1 Inledning

Musiken har alltid legat mig varmt om hjärtat och i synnerhet musiken som förekommer i de olika gudstjänsterna. Men jag har alltid funderat över varför musiken används som den gör och i synnerhet över den församlingssång som förekommer, d.v.s psalmsången och lovsången i gudstjänstsammanhang. Jag har valt att studera situationen i Växjö. Anledningen till detta är två skäl. Dels för att det är praktiskt då jag bor i Växjö stad, men också för att jag inte vet så mycket om församlingssången i Växjö då jag är relativt nyinflyttad till Växjö.

1:2 Syfte och mål

Målet med den här uppsatsen är att skaffa en primär och partiell bild av hur församlingssången används i församlingar i Växjö stad för närvarande. Jag vill också se ifall församlingssången i Svenska kyrkan används på ett annat sätt än i Ulriksbergskyrkan. I mina intervjuer har jag även fått fram åsikter om varför vi sjunger i kyrkan. Jag tycker att dessa åsikter är av värde och det medför att jag även vill jämföra och diskutera dessa som ett komplement till huvuddelen av min undersökning. För att avgränsa mig i min studie så har jag valt att fokusera mig på två svenskkyrkliga församlingar samt Ulriksbergskyrkan i Växjö innerstad. Ulriksbergskyrkan är en sammanslagning mellan pingstkyrkan och evangeliska frikyrkan. Jag har valt att ta med Ulriksbergskyrkan för att se om deras syn på församlingssången skiljer sig ifrån Svenska kyrkans. Fortsättningsvis kommer jag i uppsatsen att benämna Ulriksbergskyrkan med förkortningen UBK. Studien avser situationen i Växjö. Vad gäller den historiska beskrivningen av församlings sång har jag begränsat mig till att ta upp det som förekommit i den lutherska kyrkan av den anledningen att det är lutherska församlingar jag studerat till min uppsats.

1:3 Frågeställning

Mina frågeställningar är: Hur används församlingssången i gudstjänster och skiljer sig användandet mellan de olika församlingarna och kyrkosamfunden? Och min andra frågeställning är: Vilken syn har de jag intervjuat på varför vi sjunger vi i gudstjänster?

1:4 Material och Metod

Jag kommer att använda mig av den litteratur som finns skriven inom ämnet, men jag kommer också intervju musikkonsulenten i Växjö Stift, Patrik Sasseresson, kantor Peter Alriksson i Teleborgs kyrka, Elisabeth Stolt Nicklasson, kantor i Växjö Maria församling, samt Dan Appelgren som är musikansvarig i Ulriksbergskyrkan i Växjö som är en sammanslagning mellan Växjö Filadelfiaförsamling och Korskyrkan. Anledningen till att jag valt att intervju stiftskonsulent Patrik Sasseresson är att det är han som har kontinuerlig kontakt med kyrkomusikerna i Växjö stift och att han därför kan ge en bild om vad kyrkomusiker runt om i stiftet anser om församlingssång. I avsnittet om psalmsångens och församlingssångens bakgrund har jag enbart använt mig utav Alvar Arvastsons bok *Den svenska psalmen*. Det är alltså enbart Alvar Arvastsons tankar och åsikter som kommer till uttryck i det kapitlet. Jag har även genomfört intervjuer med nio stycken församlingsbor om hur de upplever församlingssången och om deras tankar kring varför vi sjunger i kyrkan. Jag har intervjuat tre stycken från varje församling och det är blandade åldrar och kön. Jag har valt att intervju kyrkvana församlingsmedlemmar då de kan ge en bild utav vad som skett med församlingssången över tid i deras respektive församlingar. Jag har spelat in mina intervjuer och därefter transkriberat materialet. Dock har jag inte spelat in mina intervjuer med församlingsborna då det i ett par församlingar finns de som lever med skyddad identitet. Jag har därför endast mycket noggrant skrivit ner deras svar på mina frågor. I min uppsats kommer jag i fotnoterna att ange: Se intervjuanteckningar med NN och datum när jag refererar till mina intervjuer. Min förhoppning är att användandet av den här metoden kommer att ge mig svar på ovanstående frågeställningar. Jag har också fått tillgång till Teleborgs församlings musikdokument samt Ulriksbergskyrkans musikdokument. I dessa båda församlingar har musikdokumenten tagits fram i samråd mellan församlingarnas

personal och församlingsmedlemmar. Växjö Maria församling hänvisar till vad det står skrivet om musiken i deras församlingsinstruktion.¹

1:5 Tidigare Forskning

Det har genom åren skett en kontinuerlig forskning inom området psalm och församlingssång och det finns några som har presenterat sina resultat i avhandlingar och böcker. I november 1997 försvarade Bengt Olof Ekström sin doktorsavhandling vid Lunds universitet. Hans doktorsavhandling gick ut på att se huruvida 1986 års psalmbok stimulerade församlingssången. Slutsatserna av den avhandlingen pekade på att gudstjänstbesökarna i Svenska kyrkan fick en mer positiv inställning till psalmsången som församlingssång. I februari 2005 försvarade Per Olof Nisser sin doktorsavhandling vid Lunds Universitet som behandlade förhållandet psalm, psalmbok och samhälle. Syftet med den avhandlingen var att undersöka hur några samhällsrelaterade motiv behandlats i svenska psalmer och psalmböcker, med särskild hänsyn till *Den Svenska Psalmboken 1986*. Anders Ekberg har presenterat sitt forskningsmaterial i böckerna *Cur Cantatur?* samt *Det klingande sakramentet*. Några andra som också har ägnat sig åt hymnologiforskning är Inger Selander, Sven-Åke Selander och Elisabet Carcamo Storm.

2:1 Bakgrund till psalm och församlingssång

Den kyrkliga psalmdiktningen och psalmsången som församlingssång i en nutida mening härrör från reformationstiden och i första hand från Martin Luther personligen. Här tar något nytt inom kyrkan sin början.² Samtidigt som reformationens kyrkosång tog fart så ville man inte till den innersta karaktären vara något annat än en förnyelse av den fornkyrkliga sången. Kyrkosången var för Martin Luther alltid bärare av och uttryck för det nytestamentliga budskapet.³ Kyrkosången var för Martin Luther ett spontant uttryck för upplevelsen av evangeliet som en verklig verklighet i ett "Guds eviga nu". Evangeliet är en makt som verkar i nuet. Men på samma gång som psalmsången är ett uttryck och ett gensvar hos den som tagit

¹ Enligt Växjö Maria församlingsinstruktion står det följande om musiken i församlingen: Gudstjänstmusiken ska ha mångfald och bredd. Både förvaltande och nytänkande ska få plats. Körerna är viktiga och har sin naturliga funktion i huvudgudstjänsten som liturgisk aktör.

² Arvastson, Alvar, 1963, *Den Svenska Psalmen*, sid 43

³ Arvastson, Alvar, 1963, *Den Svenska Psalmen*, sid 43

emot evangeliet och dess budskap, är den också ett sätt på vilket detta budskap blir kungjort för andra.⁴ Den nya sången var för Luther en kyrkans sång. Kyrkan var det nya Israel, och Israels psalmer under det gamla förbundets tid motsvarades nu av kyrkans sånger. För liksom en psalm i Psaltaren var en psalm av David, så hade kyrkan antagit vissa författares psalmer som sina.⁵ Samtidigt som kyrkosången för Luther var en kyrkans sång i betydelsen av ett spontant uttryck för kyrkans tro och glädje så hade den också sin bestämda uppgift i ordets tjänst. Psalmsången var en form för evangeliets förkunnelse. Det är en luthersk tanke att evangeliet på så sätt skulle sjungas in i människors medvetande.⁶ På så vis blir reformationspsalmen, även i dess äldsta och ursprungliga form en läropsalm. Uppgiften att med sånger på modersmålet undervisa folket understryks såväl i Augsburgska bekännelsen 1530 liksom i Apologien följande år.⁷ Hur gick det med psalmsången i Sverige under reformationen? Det första bevarade svenska psalmhäftet är *Svenska sånger* tryckt 1536 och innehöll 46 sånger. Men de svenska reformationspsalmerna var alla anonyma och det var genom Olaus Petri som den lutherska kyrkosången infördes i vårt land.⁸ Psalmsången fortsatte att utvecklas i Sverige och genom den karolinska psalmboken, som blev stadfäst 1695 och infördes till obligatoriskt bruk i rikets alla församlingar 1698, beseglades enhetskyrkodömet med den sista och för det folkliga fromhetslivets mest betydande av de tre kyrkliga böckerna katekes, kyrkohandbok och psalmbok.⁹ De samlingar av andliga sånger som utgavs under 1700- talets första hälft i Sverige präglades av pietismen.¹⁰ En viss frihet kom att prägla den nya pietistiska sången i förhållande till de stilideal som var bestämmande i 1695 års psalmbok.¹¹ Den svenska pietistiska 1700-tals sången spände över ett vidsträckt register. Många av sångerna som sjöngs då står sig ännu idag och de ger uttryck för individualistisk fromhet och fullkomlighets längtan. Men det förekommer också sånger av gemenskapskaraktär av det slag som präglar exempelvis Tersteegens ”*Kom vänner, låt oss hasta*”¹² och Zinzendorfs ”*Hjärtan, enigt sammanslutna*”¹³. I den svenska psalmens historia bildar psalmboken av år 1819 ett gränsmärke. Till skillnad från grannländerna upplevde Sverige en litterär storhetstid vid 1800- talets början och på så sätt är det för 1819 års

⁴ Arvastson, Alvar, 1963, *Den Svenska Psalmen*, sid 44

⁵ Arvastson, Alvar, 1963, *Den Svenska Psalmen*, sid 44

⁶ Arvastson, Alvar, 1963, *Den Svenska Psalmen*, sid 45

⁷ Arvastson, Alvar, 1963 *Den Svenska Psalmen*, sid 45

⁸ Arvastson, Alvar, 1963, *Den Svenska Psalmen*, sid 50-51

⁹ Arvastson, Alvar, 1963, *Den Svenska Psalmen*, sid 107

¹⁰ Arvastson, Alvar, 1963, *Den Svenska Psalmen*, sid 107

¹¹ Arvastson, Alvar, 1963,, *Den Svenska Psalmen*, sid 107

¹² Psalm 353 i *Den Svenska Psalmboken 1937*

¹³ Psalm 170 i *Den Svenska Psalmboken 1937*

psalmbok nya och karakteristiska innehållet, psalmen av år 1819, en speciellt svensk företeelse.¹⁴ Under 1800- talet skrev psalmförfattare som Wallin,¹⁵ Carl-Olof Rosenius, Lina Sandell- Berg flera psalmer som sjungs än idag.¹⁶ Församlingssången fortsatte att utvecklas och 1937 var det så dags att ta *Den Svenska Psalmboken 1937* i bruk. 1937 års psalmbok kom knappt att användas ett halvt sekel då det kom en ny psalmbok som togs i bruk 1986. *Den Svenska Psalmboken 1937* byggde i stora drag på den *Wallinska* psalmtraditionen och åtskilliga väckelsesånger och psalmer från övriga Norden och de anglosaxiska länderna kom till.¹⁷ 1986 kom den psalmbok som blev Svenska kyrkans fjärde officiella psalmbok. Anders Frostenson (1906- 2006) var den drivande kraften bakom 1969 års psalmkommitté och var även den som radikalt förnyade psalmens form och innehåll.¹⁸ Anders Frostenson förnyade psalmens innehåll framförallt genom egna originaltexter men också genom grundliga bearbetningar av äldre psalmer. När 1986 års psalmbok kom så var det en ekumenisk sensation då de 325 första psalmerna (av 700) var gemensamma för nästan alla kristna samfund i Sverige. Dessa 325 psalmer var resultatet av ett ekumeniskt samarbete mellan femton samfund och rörelser, som tillsammans hade mer än 3000 sånger att utgå från i urvalsprocessen. Evangeliska Fosterlands Stiftelsen använder samma psalmbok som svenska kyrkan men kompletterade den med EFS tillägget 1986.¹⁹ Detta tillägg har också blivit oerhört populärt inom svenska kyrkan och tilläggets psalmer används i vissa församlingar minst lika ofta som de psalmer som återfinns i 1986 års psalmbok. Övriga samfunds psalmböcker där den ekumeniska psalmboken ingår är: *Cecilia* (Romerska katolska kyrkan i Sverige), *Frälsningsarméns sångbok*, *Psalmer och sånger* (Adventistsamfundet, Evangeliska Frikyrkan, Metodistkyrkan i Sverige, Svenska Alliansmissionen, Svenska Missionskyrkan), samt i *Segertoner* som de olika pingstsamfundet i Sverige använder sig av.²⁰

Alvar Arvastson skriver i sin bok *Den Svenska Psalmen* att:

” *Psalmens framtid beror på om det kristna budskapet skall kunna inspirera till ny diktning och ny komposition. Men den beror också på om man i den gamla sången ända från kyrkans första tid alltjämt skall återfinna en ton av något på*

¹⁴ Arvastson, Alvar, 1963, *Den Svenska Psalmen*, sid 142

¹⁵ Arvastson, Alvar, 1963, *Den Svenska Psalmen*, sid 147

¹⁶ Arvastson, Alvar, 1963, *Den Svenska Psalmen*, sid 175

¹⁷ www.wikipedia.org/wiki/1937_årspsalmbok, 18/4- 2011

¹⁸ www.sv.wikipedia.org/wiki/Den_svenska_psalmboken_1986, 29/11-2011

¹⁹ www.sv.wikipedia.org/wiki/Den_svenska_psalmboken_1986, 29/11-2011

²⁰ www.sv.wikipedia.org/wiki/Den_svenska_psalmboken_1986, 29/11-2011

*en gång tidlöst och ständigt aktuellt”.*²¹

Alvar Arvastsons tankar lever vidare och är fortfarande aktuella. Men psalmen har en framtid och det ges med jämna mellanrum ut nya psalmsamlingar som innehåller både nyskrivet material och omarbetningar av gamla psalmer. Exempel på sådana samlingar är *Psalmer i 90-talet och Psalmer i 2000-talet*. Det är vanligt att kyrkomusiker runt om i vårt land använder sig utav dessa samlingar som ett komplement till *Den Svenska Psalmboken* 1986.

2:2 Bakgrund Ulriksbergskyrkan

1991 slogs Växjö Filadelfiaförsamling och Korskyrkan i Växjö samman och bildade Ulriksbergskyrkan. Från början var man ca 350 medlemmar men har under 20 års tid växt till ca 690 medlemmar.²² Att församlingen näst intill har dubblerats under senare år tror Dan Appelgren som är musikansvarig hos UBK beror på att församlingen tagit bort dopet som medlemsgrundande. Däremot så kunde de se en ökning av dopen när de tog bort det som medlemsgrundande.²³ UBK:s medlemmar kommer från alla socialgrupper och man har ett stort engagemang hos sina medlemmar vare sig det gäller socialt diakonalt arbete eller när det gäller att jobba med musik. I UBK är det musikaliska arbetet oerhört viktigt och det kräver att medlemmarna tar ansvar för att jobba med musiken inför varje gudstjänst.

2:3 Bakgrund Teleborgs församling

Teleborgs församling är svenskkyrklig men med en karismatisk framtoning. Församlingen har medlemmar från alla sociala grupper och inom församlingen bor det många ensamstående föräldrar och personer med missbrukar problematik. Detta genomsyrar församlingens arbete både när det gäller det diakonala arbetet men också när det gäller synen på hur man jobbar med församlingssång. I Teleborgs kyrka har man som ambition att alla ska känna sig hemma oavsett vilken grupp man tillhör socialt. Det är väldigt vanligt att se såväl den som missbrukar

²¹ Arvastson, Alvar, 1963, *Den Svenska Psalmen*, sid 222

²² Se intervjuanteckningar med Dan Appelgren 2011-04-08

²³ Se intervjuanteckningar med Dan Appelgren 2011-04-08

eller de som till synes lever ordnade liv tillsammans stå tätt och sjunga med i psalmer och lovsånger av hjärtans lust.²⁴

2:4 Bakgrund Växjö Maria församling

Växjö Maria församling består liksom Teleborgs församling av människor från olika sociala grupper. Även här finns det en stor andel ensamstående föräldrar samt en stor andel av missbrukare och invandrare. Även här är ambitionen att atmosfären i kyrkorna ska vara välkomnande oavsett vilken grupp man tillhör socialt. Inom församlingen finns det två kyrkor, Mariakyrkan och Johanneskyrkan. I Mariakyrkan är gudstjänstlivet mer traditionellt och man sjunger traditionella psalmer och firar mässa traditionellt. I Johanneskyrkan har man riktat in sig mer på barnfamiljer och där har man valt att jobba med Ionainspirerade²⁵ mässor samt med gudstjänstgrupper. Detta för att på sikt engagera församlingsbor och förstärka församlingskänslan. I Johanneskyrkan hoppas man att arbetet med gudstjänstgrupper på sikt ska öka församlingens lust till att sjunga med i både psalmer och i mässans olika liturgiska moment.²⁶

3:1 Besvarande av frågeställning

Men hur jobbar man för att stärka församlingssången i gudstjänsten i de olika församlingarna och vilken syn har de på varför vi sjunger i kyrkan? För att kunna besvara dessa frågor så kommer jag att gå igenom varje församling för sig och deras syn på dessa frågor. Till de kyrkomusiker jag intervjuat så har jag ställt frågan varför vi sjunger i kyrkan. Jag frågade också hur de gick till väga när de valde sångmaterial till gudstjänsterna. Jag ställde också frågan om de ansåg att de psalmböcker som finns att tillgå räcker till eller om de behöver revideras. Dessutom frågade jag om respektive församling jobbade med fasta körer. Dessa frågor kan vara bra att ha med sig när man ska ta del utav mitt uppsatsmaterial som presenteras nedan.

²⁴ Se intervjuanteckningar med Peter Alriksson, 2011-04-13

²⁵ Iona är en ö belägen vid Skottlands västkust. På denna ö bildades den ekumeniska kommuniteten Iona. Inom Iona jobbar man aktivt för social rättvisa. I Sverige så firas det Iona inspirerade mässor. För att få kalla det för Iona inspirerad mässa måste fem olika kriterier uppfyllas. En Iona inspirerad mässa ska innehålla växelläsning, symbolhandling, reflektion, evangeliegestaltning samt att man sjunger Ionainspirerade sånger från Wild Goose Resource Group.

²⁶ Se intervju med Elisabet Stoltz Nicklasson, 2011- 10-26

3:1.1 Ulriksbergskyrkan

”Låt Kristi ord bo hos er i hela sin rikedom och med all sin vishet.

Lär och vägled varandra, med psalmer, hymner och andlig sång i

kraft av nåden, och sjung Guds lov i era hjärtan. Låt allt vad ni gör

i ord eller handling ske i herren Jesu namn och tacka Gud fadern

genom honom” Kol 3: 16-17

Dessa ord ur Kolosserbrevet är vägledande för hur man ser på musiken och sångens funktion i UBK. Musiken är en stor och mycket viktig del av många samlingar i UBK.²⁷ I UBK så menar man att musiken är en gåva av Gud och att den gåvan ska användas, i synnerhet i gudstjänstsammanhang.²⁸ Inom UBK så skiljer man inte heller på kristen och profan musik då man anser att musiken är Guds fantastiska gåva till människan. Därför menar man att bara musiken används för att ära Gud så kan all slags musik användas i gudstjänsterna.²⁹

När det gäller arbetet med själva församlingssången så jobbar man med olika metoder. Man jobbar främst med lovsångsteam och inte med någon fast kör. Något som ofta nämns i församlingen är det som kallas för ”tratten”. Den bilden kan tyckas lite konstig, men i UBK så tänker man sig att när gudstjänstbesökare kommer till kyrkan och gudstjänsten så ska man känna sig välkommen och inkluderad. Då man inom UBK riktar sig mycket till de som inte är troende så menar man att det är viktigt att någon som kommer för första gången inte ska mötas av en skog av uppsträckta händer eller 15 min lovsång. Risken är då stor att gudstjänstbesökarna undrar vad det är som pågår och inte fattar vad det är som händer.³⁰ Inom UBK är det viktigt att alla känner sig inkluderade och för att främja den känslan så försöker man alltid i början av gudstjänsterna ha med instrumentalmusik eller någon psalm som alla känner igen och kan sjunga med i.³¹

Jämfört med svenskkyrkliga församlingar så använder sig UBK inte så mycket av sin psalmsamling som heter *Psalmer och Sånger*. Man ser snarare sin psalmbok som en sångsamling bland andra och om man hittar en sång som passar så tar man in den, inte för att

²⁷ Se Ulriksbergskyrkans musik dokument.

²⁸ Se intervju med Dan Appelgren, 2011-04-08

²⁹ Se Ulriksbergskyrkans musikdokument

³⁰ Se intervju med Dan Appelgren, 2011-04-08

³¹ Se Ulriksbergskyrkans musik dokument

man enligt ett regelverk måste använda sig av just den psalmboken utan för att man vill använda den.³² Man känner sig friare att använda vilket sångmaterial man vill än vad kyrkomusiker inom svenska kyrkan kanske är vana vid. Kyrkomusiker i svenska kyrkan är av en annan åsikt och detta kommer att behandlas i de kapitel som handlar om de svenskkyrkliga församlingarna längre fram.

Inom UBK så menar man att i princip så skulle de klara sig utan en psalmbok. Även om böckerna finns tillgängliga i bänkarna så visar man uteslutande allting på power point och det är mycket få gudstjänstdeltagare som använder sig utav psalmböckerna. När man använder sig utav sånger från *Psalmer och Sånger* så gör man det vanligtvis mot slutet av gudstjänsten där det alltid finns ett pass med lovsång och överlåtelse. Och efter predikan så befinner man sig ganska långt nere i ”tratten”. Den resan går ganska snabbt, efter en inledning så möts man av en predikan som ska försöka ge svar på olika frågeställningar. Sedan så är man välkommen till nattvard och förbön. Resan i ”tratten” är snabb och mot slutet så plockar man ofta in en bra psalm eller sång, och när församlingen sedan sjunger den psalmen eller sången så sjungs det inte bara utav slentrian utan orden betyder verkligen något.³³

Inom många församlingar i olika kyrkosamfund har körer en stor och framträdande roll när det gäller att uppmuntra och stärka församlingssången i gudstjänsten. Inom UBK tänker man lite annorlunda kring detta. Där finns det inga fasta körer utan inför varje gudstjänst så utses det en musikalisk ledare som sätter ihop sin egen musikgrupp eller team inför söndagen. Det finns inga fasta team utan de skiftar från söndag till söndag. Teamet har inte bara hand om musiken utan om hela gudstjänsten. De sätter ihop sånger, vem eller vilka som ska ta hand om lovsången och vem som ska predika osv. I dessa team kan det vara alltifrån två till tio personer inblandade.³⁴ För det mesta är folk med och sjunger i gudstjänsterna, men det ligger en utmaning i att introducera nya sånger då gemene man oftast inte kan sången och därför måste vara tyst och lyssna. I UBK gör man ofta så att när församlingen väl kommit igång med sången så tystnar lovsångsteamet och låter församlingen pröva att sjunga ensamma. Det är en metod som har visat sig fungera bra i UBK.³⁵ För något år sedan genomförde man ett projekt i UBK som blev ganska lyckat. För att få församlingen att sjunga med så måste församlingen kunna de sånger som sjungs. Det man då gjorde var att man spelade in en skiva med de lovsånger som man ville introducera i församlingen. På detta sätt kunde

³² Se intervju med Dan Appelgren, 2011-04-08

³³ Se intervju med Dan Appelgren, 2011-04-08

³⁴ Se intervju med Dan Appelgren, 2011-04-08

³⁵ Se intervju med Dan Appelgren, 2011-04-08

församlingsmedlemmarna lära sig de nya sångerna hemma i lugn och ro. Hittills har hälften av lovsångerna använts i gudstjänstsammanhang och de i UBK som var inblandade i projektet tycker att skivan uppfyllde syftet med att vara en övningsskiva. Det man tänkte mycket på innan skivan spelades in var att sångerna inte fick vara för svåra och krångliga att sjunga.³⁶

Dan Appelgren som är musikalisk ledare i UBK menar att det också är viktigt att de sånger som sjungs ska vara i en sådan tonart att de flesta kan sjunga med. Han kan ibland känna sig lite upprörd över att kyrkomusiker inom svenska kyrkan oftast spelar psalmerna i de tonarter som står angivna framför varje psalm i *Den Svenska Psalmboken*. Följden av detta menar Dan Appelgren, blir att över hälften av kyrkobesökarna inte kan sjunga med om melodierna ligger i en för hög tonart. Det vore bättre om kyrkomusikerna transponerade psalmerna till en tonart som folk kan sjunga med i och då blir effekten nästan alltid att fler kan sjunga med.³⁷

Alltså, i UBK arbetar man oerhört medvetet kring församlingssången. Man tänker noga igenom vilka sånger som kan fungera som församlingssånger och man är noga med att tonarten ska vara bekväm att sjunga i. Man skiljer inte på profan och sakral musik utan väljer fritt musik som passar in till den specifika gudstjänstens tema. I UBK använder man sig inte utav en fast kör utan av lovsångsteam som ser olika ut söndag från söndag. Det är ytterst sällan man använder sig utav sin psalmbok *Sånger och Psalmer* då man anser att den är en sångsamling bland andra. I UBK är det även viktigt att sångerna som sjungs inte är för svåra och att tonarten är sådan att de flesta klarar av att sjunga med.

3:1.2 Teleborgs församling

I Teleborgs församling vill man att församlingssång, körsång och även instrumentalmusik ska ha som grundläggande uppgift att förstärka och fördjupa församlingens uppdrag att synliggöra Kristi kyrka på jorden och i deras fall Teleborgs församling. Konkret betyder det att musiken ska återspegla den bredd och mångfald som människorna i församlingen utgör, både när det gäller ålder och kulturellt och etniskt ursprung. Nyckelord i församlingens musikutveckling är delaktighet och representativ delaktighet.³⁸

³⁶ Se intervju med Dan Appelgren, 2011-04-08

³⁷ Se intervju med Dan Appelgren, 2011-04-08

³⁸ Se Teleborgs församlings musikstrategidokument.

I Teleborgs församling jobbar man aktivt för att försöka utveckla församlingssången. Liksom i UBK så har man valt att inte arbeta med fasta körer utan istället använda sig utav lovsångsteam. Till lovsångsteamen är alla som vill välkomna att vara med och leda församlingssången. I Teleborgs församling lovsångsteam leder man enbart församlingssången och leder inte själva gudstjänsten såsom lovsångsteam i UBK gör. I Teleborgs församling vill man inte isolera begreppet församlingssång från annan utveckling inom gudstjänsten då det egentligen är samma sak ifall församlingen läser med i böner osv. Sjunger det gör man efter sin förmåga, men ytterst så handlar det om ett uttryck för hur delaktig man känner sig menar Peter Alriksson.³⁹ För att få församlingen mer delaktig så jobbar man så att alla psalmer och böner projiceras på väggen och detta medför i sin tur att gudstjänstbesökarna inte behöver leta i någon agenda eller psalmbok för att kunna hänga med i det som sker. Man behöver inte lära sig ”koderna” menar Peter Alriksson, utan allt finns på väggen som församlingen kan göra och genom att göra det på det sättet så tror Peter Alriksson att man ger alla en chans att vara med på sina villkor.⁴⁰ En annan sak som man har valt att jobba med i Teleborgs församling är gudstjänstgrupper. Peter Alriksson tror att man genom att jobba på detta sätt breddar engagemanget i och med att det är många som är med och planerar både vad gäller psalmer, sånger och böner mm. Man samlas en timme innan varje mässa och det är sällan det är under tjugo personer som engagerar sig i mässan. Alla har sina egna ansvarsområden och Peter Alriksson har en känsla av att detta sprider sig som ringar i vattnet, och att det gör att andra blir nyfikna och intresserade att vilja vara med. Om grannen sjunger med i psalmerna eller ber med i en bön så blir det så mycket lättare för den som sitter bredvid att följa med.⁴¹ För några år sedan satte man sig ner med förtroendevalda och anställda i Teleborgs församling för att utforma en mässa dit de själva ville gå, och Peter Alriksson menar att det har lyckats men att det alltid finns saker som skulle kunna utvecklas ännu mer. I Teleborgs församling så jobbar man mycket med moderna lovsånger och det är inte alltid man uteslutande använder sig utav *Den svenska psalmboken* när det gäller församlingssången. Men att den klassiska kyrkomusiken och församlingssången skulle vara på väg bort tror inte Peter Alriksson på. Han menar att så länge församlingarna tror på det de gör så avspeglar det sig ut i församlingen och då är musikstilen mindre viktig i sammanhanget. Och Peter Alriksson menar att vi inte får glömma bort att alla inte är

³⁹ Se intervjuanteckningar med Peter Alriksson, 2011-04-13

⁴⁰ Se intervjuanteckningar med Peter Alriksson, 2011-04-13

⁴¹ Se intervjuanteckningar med Peter Alriksson, 2011-04-13

intresserade av lovsång och gospel utan kanske känner sig mer bekväma med traditionell församlingssång och kyrkomusik.⁴²

För att sammanfatta Teleborgs församling så kan man säga att de vill att församlingssången, körsången och instrumentalmusiken ska ha som grundläggande uppgift att förstärka och fördjupa församlingens uppdrag att synliggöra kristi kyrka på jorden. De arbetar aktivt och medvetet med att utveckla och förstärka församlingssången. De arbetar inte med fasta körer utan har istället valt att arbeta med lovsångsteam. De projicerar alltid alla psalmer, böner och lovsånger på väggen så alla i församlingen kan hänga med i det som händer i gudstjänsten. De arbetar med gudstjänstgrupper för att öka församlingens engagemang. Teleborgs församling använder sig inte alltid uteslutande utav *Den svenska psalmboken* i gudstjänsten utan också utav moderna lovsånger.

3:1.3 Växjö Maria församling

I Växjö Maria församling finns det två kyrkor. Den ena är Mariakyrkan och den andra Johanneskyrkan. Tyngdpunkten här kommer främst att ligga på hur församlingssången är i Mariakyrkan.

I Mariakyrkan använder man sig alltid utav *Den svenska psalmboken* när det gäller församlingssång. Men då det produceras mycket nytt psalmmaterial hela tiden så använder man sig också utav de tilläggsböcker som finns till *Den svenska psalmboken*, till exempel *Psalmer i 90-talet* och *Psalmer i 2000-talet*. Men Elisabet Stoltz Nicklasson menar att det ibland i vissa gudstjänster innebär att gudstjänstbesökarna får hantera tre olika psalmböcker. Trots att *Den svenska psalmboken* används oerhört mycket i församlingssången så menar Elisabet Stoltz Nicklasson att det hänt så mycket på musikfronten mellan 1986- 2011 att mycket utav materialet i *Den svenska psalmboken* känns förlegat idag. Däremot kan Elisabet Stoltz Nicklasson tycka att även om det nyare psalmerna lyfter församlingssången bättre sångmässigt så kan de kännas lite väl tillrättalagda textmässigt. Hon tycker inte att det gör något om församlingen genom psalmsången får ett lite svårare teologiskt ord eller tanke att fundera över.⁴³

⁴² Se intervjuanteckningar med Peter Alriksson, 2011-04-13

⁴³ Se intervjuanteckningar med Elisabet Stoltz Nicklasson, 2011-10-26

För att stärka och utveckla församlingssången så är hela arbetslaget med och utformar gudstjänsten. När det ska vara barn eller konfirmand medverkan i gudstjänsten så är det viktigt att pedagogerna får vara med och bestämma psalmerna och musiken. De funderar mycket över vad som kan sjungas och vad som fungerar textmässigt inför varje gudstjänst. I Mariakyrkan har man valt att använda sig utav en fast kör som en del i att stärka församlingssången. Elisabet Stoltz Nicklasson menar att det inte går att ha med kören varje söndag, men man försöker ändå ha en viss regelbundenhet i körens medverkan. Vissa menar att körer kan fungera som en stoppkloss istället för att påverka församlingssången positivt. Men i Mariakyrkan har Elisabet Stoltz Nicklasson inte märkt att kören skulle påverka församlingssången negativt utan snarare tvärtom. Hon menar att den gudstjänstfirande grupp som firar mässa tillsammans varje söndag mer än gärna sjunger med i psalmerna och det ser hon som något positivt. Hon anser också att kören kan vara ett bra sätt att introducera nytt material för församlingen. Det är viktigt att kören är väl inövad på det som är nytt så att detta sedan kan presenteras för församlingen på ett bra sätt så att de kan lära sig det som är nytt.⁴⁴

För att ytterligare stärka församlingssången har Johanneskyrkan i Växjö Maria församling börjat fira Iona inspirerade mässor. Den musik som förekommer i Iona inspirerade mässor har tagits emot mycket positivt från församlingen. I Johanneskyrkan har man nu börjat jobba med gudstjänstgrupper för att öka församlingens inkluderande i mässan. Man har alltså precis som Teleborgs församling valt att arbeta på detta sätt för att öka församlingens engagemang. I de Iona inspirerade mässorna är liturgin rikt utformad med mycket musik och detta tror man i Växjö Maria församling kan inkludera församlingen på ett annat sätt och göra att gudstjänstbesökarna sjunger med i församlingssången på ett annat sätt. Men Elisabet Stoltz Nicklasson menar att oavsett vilket sätt man väljer att jobba med församlingssång så är det oerhört viktigt att man låter kontinuitet och igenkännande vara viktiga ledstjärnor i arbetet.⁴⁵

I UBK så anser man sig vara friare till vilken musik som ska och får användas i gudstjänsterna än inom Svenska kyrkan då det fasta kyrkoåret och kyrkoordningen reglerar vilken typ av texter och psalmer som ska användas. Elisabet Stoltz Nicklasson håller inte med utan menar att det fasta kyrkoåret är en oerhörd rikedom. Hon menar att man som vanlig människa delar upp livet i fest och vardag. Glädjen har sin tid, sorgen har sin tid och vardagslunken har sin tid. Hon menar att vi i än högre grad i våra dagar behöver ta till oss livets olika växlingar även om det ibland kan kännas tradigt. Men ur ett församlingsperspektiv så är kyrkoåret ett bra sätt

⁴⁴ Se intervjuanteckningar med Elisabet Stoltz Nicklasson, 2011-10-26

⁴⁵ Se intervjuanteckningar med Elisabet Stoltz Nicklasson. 2011-10-26

att uppmärksamma församlingen på livets olika skeenden och ger ett rikt och varierat musikutbud.⁴⁶

Växjö Maria församling använder sig alltid utav *Den svenska psalmboken* samt de tilläggsböcker som finns, *Psalmer i 90-talet* samt *Psalmer i 2000-talet* när det gäller församlingssången. Undantaget är Johanneskyrkan som ofta använder sig utav Ionainspirerad musik från Wild Goose Resource Group då de firar Ionainspirerade mässor. Man arbetar mycket medvetet när det gäller församlingssången. I Växjö Maria är det viktigt att hela arbetslaget är med och utformar gudstjänsten och detta är en viktig del när det kommer till att stärka och utveckla församlingssången. I Johanneskyrkan har man valt att arbeta med gudstjänstgrupper som ett led i deras arbete med Ionainspirerade mässor. Församlingens viktiga ledstjärnor i arbetet med att stärka och utveckla församlingssången är kontinuitet och igenkännande.

3:1.4 Stiftskonsulent Patrik Saspersson

Det har varit intressant att ta del av kyrkomusikernas tankar kring församlingssången i Svenska kyrkan, men hur tänker man kring detta i Växjö stift?

Patrik Saspersson anser att det är viktigt att använda sig utav *Den svenska psalmboken* när det gäller församlingssången. Han menar att den är ett samlat uttryck för tron och ett redskap att använda för att visa på hur det är att leva som kristen i världen.⁴⁷ Men han menar också att det ibland kan finnas ett behov av att använda sig utav andra sånger då *Den svenska psalmboken* inte är heltäckande. Han betonar dock att *Den svenska psalmboken* utgör en grund i vår tro och är ett viktigt lärodokument.⁴⁸ Precis som de föregående kyrkomusiker jag intervjuat anser Patrik Saspersson att *Den svenska psalmboken* behöver förnyas, men att det är viktigt att det sker succesivt och med varsamhet. Han menar att det är viktigt att de psalmer som tas in i *Den svenska psalmboken* håller en viss kvalitet, att det inte bara får bli något som är populärt för stunden utan som håller under lång tid. Att detta är extra viktigt tycker Patrik Saspersson beror på att *Den svenska psalmboken* är ett utav Svenska kyrkans viktigaste lärodokument.⁴⁹

⁴⁶ Se intervjuanteckningar med Elisabet Stoltz Nicklasson 2011-10-26

⁴⁷ I Svenska kyrkans kyrkoordning kap 18 står det att gudstjänstböckerna uttrycker vad kyrkan tror, bekänner och lär, se www.svenskakyrkan.se/kyrkoordningar

⁴⁸ Se intervjuanteckningar med Patrik Saspersson, 2011-04-08

⁴⁹ Se intervjuanteckningar med Patrik Saspersson, 2011-04-08

Dan Appelgren från UBK menar att kyrkomusiker i Svenska kyrkan inte har samma frihet att använda vilken musik man själva vill i gudstjänsten då det finns reglerat i Svenska kyrkans kyrkoordning. Här menar Patrik Sassersson att även om det står reglerat i kyrkoordningens 18:e kapitel vad det är som gäller, så är det till syvende och sist så att det är tjänstgörande präst och kyrkomusiker som gemensamt bestämmer vilka psalmer och vilken slags musik som ska finnas med i gudstjänsten. Han menar att en psalm har både en musikalisk och teologisk sida som är i symbios och därför är det viktigt att de som ska medverka i gudstjänsten är överens.⁵⁰

Patrik Sassersson menar också att även om man är bunden utav regler i Svenska kyrkan så utgör ändå kyrkoordningen en stor hjälp. Och även om det som vi traditionellt benämner frikyrkor verkar ha en stor frihet så menar han att det även där bildas traditioner som man blir bunden till. Det Patrik Sassersson tror är gemensamt för Svenska kyrkan och andra frikyrkosamfund är att alla har traditioner kontra förnyelse att handskas med och att man måste använda både förnuft och en viss fingertoppskänsla för att föra in det som är nytt, samt att det är oerhört viktigt att församlingen är med på det som sker.⁵¹

När det gäller arbetet med att stärka församlingssången så tror Patrik Sassersson att mycket handlar om pedagogik och hur man lägger upp det hela. Han menar också att det är viktigt med repetition, att man är uthållig och verkligen tar församlingen på allvar. Något annat som är A och O är att prästen och kantorn skapar en relation till församlingen. För känner sig församlingen trygg så vill man också vara med och sjunga. Det behöver inte alltid vara vackert eller starkt, det kan till och med vara så att man sjunger inombords. Men det är viktigt att ha ett öppet sinne inför det som händer.⁵²

Patrik Sassersson har i olika sammanhang fått höra att körer som medverkar under en gudstjänst kan upplevas som stoppklossar av församlingen. Det finns en del som menar att kören snarare sjunger för församlingen än med församlingen. Detta tror Patrik Sassersson kan bero på var i kyrkan som kören sitter. Det är viktigt att se över var i kyrkorummet kören placeras för att skapa en vi- känsla för både församlingen och medverkande kör. Det är viktigt att bägge parter känner sig inkluderade och inte bara ses som ett smycke, utan de ska

⁵⁰ I kyrkoordningen kap 18 §4 står det att *Den svenska psalmboken* ska användas vid huvudgudstjänster och vid kyrkliga handlingar. Psalmer får bytas ut mot andra psalmer eller församlingssånger som inte ingår i *Den svenska psalmboken* om den präst som leder gudstjänsten och den tjänstgörande kyrkomusikern är ense. Se www.svenskakyrkan.se/kyrkoordning

⁵¹ Se intervjuanteckningar med Patrik Sassersson, 2011-04-08

⁵² Se intervjuanteckningar med Patrik Sassersson, 2011-04-08

verkligen vara med i hela skeendet under gudstjänsten. Just den biten är något som Patrik Sassersson tror att kyrkomusikerna i Växjö stift jobbar mycket aktivt med. När det gäller tankar kring hur församlingssången kan utvecklas och förstärkas så menar Patrik Sassersson att det är viktigt att använda sig utav metodik. Ett sätt som en del församlingar jobbar med är att använda sig utav en kantor, och då inte bara i den egenskapen av att sitta vid orgeln och spela musik utan också att kantorn står framför församlingen och på så sätt leder församlingssången. Han menar att genom att jobba på detta sätt så skapas ögonkontakt med församlingen som gör att de är med i församlingssången. Patrik Sassersson menar också att kyrkorummets utformning kan spela en stor roll för hur församlingssången stärks. En stor kyrka kan upplevas som hämmande för församlingssången om det inte är så många gudstjänstbesökare likväl som en litet kyrkorum kan inbjuda till församlingssång på ett annat sätt. Patrik Sassersson är också inne på att använda sig utav det gudstjänstmaterial som kommer från Iona. Det materialet används som tidigare nämnts i Växjö Maria församling. Men just materialet från Iona påpekar att det är väldigt viktigt hur man sitter i kyrkan, hur altaret ser ut, att det finns tända ljus osv.⁵³

Idag upplevs det utav många att sångförmågan minskat och att det sjungs för svåra sånger i församlingarna. Här menar Patrik Sassersson att det gäller att göra en distinktion när det gäller musiken i gudstjänsten. Han menar att i den liturgiska musiken, det som alltså sjungs i mässa och som har en tjänande funktion, där kan det vara viktigt att hitta en enkelhet. Men han menar också att det är viktigt att inte laborera för mycket och byta ut musiken för ofta. Utan när man väl har bestämt sig för vilken typ av mässa man vill fira så är det viktigt att hålla fast vid det. Framförallt är det viktigt idag när alla inte går i kyrkan varje söndag och av den anledningen är det viktigt att själva ”skelettet” i gudstjänsten är densamma när det gäller liturgin. Den andra delen av musiken i gudstjänsten är psalmsången, instrumentalmusiken, körsången osv. Där är det viktigt att den får flöda och att vissa sånger får vara en större musikalisk utmaning och andra ska få vara lite enklare. Men Patrik Sassersson anser att det är en balansgång hela tiden då det som är enkelt för någon är svårt för en annan. Det är inte bara att säga att vi ska sjunga enkla sången utan det är viktigt att hjärtat är med.⁵⁴

Något som Patrik Sassersson kan vara hämmande idag är att man har förlorat lite utav glädjen att sjunga med hjärtat. Idag ligger det så mycket prestation idet och allt ska betygsättas och kraven på att det ska låta så himla bra hela tiden ökar. Återigen betonar han hur viktigt det är

⁵³ Se intervjuanteckningar med Patrik Sasserson, 2011-04-08

⁵⁴ Se intervjuanteckningar med Patrik Sasserson, 2011- 04-08

att känna trygghet som gudstjänstbesökare. Är man trygg så vågar man sjunga med hjärtat och bryr sig inte så mycket om hur det låter. Sången ska vara glädjefull och kravlös. Om man nu kommer inför Gud och sjunger så ska hela den känslan vara att det är kravlöst. För Gud kräver inte att det ska vara perfekt sång. Men det är en balansgång menar Patrik Sassersson. För man vill ju ge Gud det finaste och vackraste man har för att man är så tacksam för nåden och då blir ju gudstjänsterna rikt smyckade med sång och musik samtidigt som det inte får vara för kravfyllt. Detta tror han är viktigt att ha med sig när man arbetar med församlingssång och församlingsarbetet i stort.⁵⁵

För att sammanfatta Patrik Sasserssons tankar så menar han att det är viktigt att använda sig utav *Den svenska psalmboken* i gudstjänsten då den är ett samlat uttryck för tron och ett redskap att använda för att visa på hur det är att leva som kristen i världen. Han menar också att psalmen har både en teologisk och musikalisk sida som är i symbios. Därför är det oerhört viktigt att de som medverkar i gudstjänsten är överens. När det kommer till arbetet med att stärka och utveckla församlingssången så menar Patrik Sassersson att mycket handlar om vilken pedagogik och metodik man använder sig utav. Det är viktigt med kontinuitet och att ta församlingen på allvar. Det är A och O att präst och kantor skapar en relation till församlingen. Patrik Sassersson menar också att om körer används för att stärka församlingssången är det viktigt att kören placeras på en bra plats i kyrkorummet för att skapa en vi- känsla med församlingen.

3:1.5 Andra röster om församlingssång

Att församlingssång och musiken i kyrkan i stort är något som engagerar är inte så underligt. Det är inte heller underligt att det finns de som är för församlingssång och de som är emot det. Det finns massor med olika tankar kring hur församlingssången kan utvecklas och hur den kan stävjas. Jag kommer här att presentera några människors olika tankar kring församlingssång, både de som är positiva och de som är mer negativa.

I *Kyrkans tidning* har det under hösten 2011 pågått en debatt om hur kyrkomusiken i stort kan utvecklas. Kyrkomusikern Roland Nyström från Södertälje skriver att det som idag kallas för gudstjänst likväl skulle kunna kallas för "Allsång i kyrkan". Som medverkande sätter han popmusikanter, melodisångare och andra ljudframställande personer. Han menar att när psalmsången kompas med gitarrer, trummor, bas och annat komp så försvinner mycket utav

⁵⁵ Se intervjuanteckningar med Patrik Sasserson, 2011-04-08

psalmens betydelse då dessa instrument inte är avsedda att användas som psalmkomp. Han menar att man ska föra fram den gudstjänst som man kan kalla för gudstjänst och där ska orgeln ha sin självklara plats.⁵⁶ Liknande tankar framför Anders Edström från Uppsala i samma tidning. Han menar att orgeln är ett oöverträffat instrument när det gäller psalmsång, men han menar också att den måste användas på rätt sätt. Han anser att orgelspelet bör vara friskt, raskt och pulserande. Han menar att orgelspelet allt som oftast uttrycker sorg och saknad. Han anser att som körsångare får man lära sig att den text man sjunger ska återspeglas i framförandets uttryck, men så är det sällan när man lyssnar på orgelspelet till psalmerna. Varje gudstjänst bör inledas med ett kraftfullt och livligt förspel så att gudstjänsten får ett avstamp och inleds på ett glatt och inspirerande sätt. Genom att spela på detta sätt förs gudstjänsten framåt med musikalisk energi så att man inte förleds att tro att man befinner sig på en stilla aftongudstjänst eller rent av en begravningsgudstjänst. Anders Edström menar att om psalmspelet ger stöd och uppmuntran till sång kan dessutom fler eller till och med samtliga verser på psalmer sjungas. Ofta har psalmerna en handling och ett budskap som kräver att alla verserna sjungs, men en utbredd sjukdom verkar vara att endast några verser sjungs. Att sjunga många verser går lättare om orgelspelet har styrfart och att man slipper vänta på vätskekontroll mellan verserna om man överhuvudtaget ska ta sig till mål. För Anders Edström är det viktigt att orgelspelet är inspirerat och engagerat då det uppmuntrar till livlig psalmsång.⁵⁷

Kerstin Evén som är kyrkomusiker i Saltsjö-Boo utanför Stockholm har andra åsikter om församlingssången. Hon menar att det är viktigt att man så långt det är möjligt, strävar efter en musikalisk bredd i gudstjänsterna. Hon tror inte på konceptet att segregera församlingarna genom att ha exempelvis särskilda ungdomsmässor med bara pop och rock, medan elva gudstjänsten enbart har psalmer till orgelackompanjemang. Hon menar att man ska blanda friskt i söndagens huvudgudstjänst och välkomna alla. Likväl som en gammal människa kan bli glad i själen av att till orgelackompanjemang sjunga psalmer som man kan sedan barnsben så kan den gamla människan bli lika glad över att höra exempelvis barnkörer sjunga sånger med modernare tongångar med komp utav både trummor, gitarr och bas. Likaså tror hon att konfirmander exempelvis kan känna sig mer hemma i gudstjänsten om det spelas musik som han/hon känner igen som mer av sin egen smak än traditionell psalmsång. Men Kerstin Evén

⁵⁶ Se *Kyrkans Tidning*, nr 45, 2011, sid 14

⁵⁷ Se *Kyrkans Tidning*, nr 45, 2011, sid 15

menar också att konfirmanden likväl kan fascineras av orgelns mäktiga ljud och psalmens direkta tilltal.⁵⁸

Det är oerhört intressant att ta del utav ovanstående åsikter som trots att de är olika så är de ändå positiva till församlingssången även om de har olika tankar kring hur den kan uppmuntras. Jag kommer nu nedan att presentera åsikter som inte är fullt lika positiva till vare sig församlingssång eller orgelspel i kyrkan.

1967 skrev författaren C.S Lewis en artikel med namnet *On Church music*. Han menade att allt som gjordes i kyrkan, vare sig man sjöng eller talade enbart hade ett syfte och det syftet skulle direkt eller indirekt vara att ära Gud eller uppbygga människorna. En bra gudstjänst kunde givetvis ha ett kulturellt värde men att det inte var det som var huvudsyftet med gudstjänsten.⁵⁹ När det gällde själva ärendet och uppbyggandet så menade C.S Lewis att det inte alltid var uppbyggelse när det ärades till Gud. Människors uppbyggelse var en välgörenhets- och lydnadshandling och var i sig självt ett ärande av Gud. Men C:S Lewis menade att en del sätt som människan ärade Gud på inte hade en uppbyggande mening för andra människor. När Paulus i *1 Kor:14* påpekar att om man blev inspirerad till att tala i tungor så var det viktigt att hans eller hennes uttryck kunde översättas till resten av församlingen, annars var tungotalets gåva till ingen nytta. C.S Lewis går så långt att han i artikeln jämför tungotalets gåva med musik. Han menade att den församlingssång som skedde i kyrkorna övergick människors musikaliska kapacitet och han drog slutsatsen att ingen kyrkomusik var legitim förutom den som passade gudstjänstbesökarnas egen smak.⁶⁰ Men det C.S Lewis likt många andra lekmän önskade sig var färre men bättre och kortare psalmer, men med betoningen på färre. Men han var väl medveten om att huvudfåran inom kristendomen, vare sig den var reformerad eller oreformerad inte skulle vilja bannlysa musiken från kyrkan.⁶¹ Med tanke på hur kyrkorna resonerar kring musiken idag på 2000-talet så finns det nog inget samfund som skulle vilja bannlysa musiken från kyrkan. Det är snarare tvärtom att kyrkorna istället försöker införliva mer musik och en rikare liturgi i gudstjänster och mässor för att uppmuntra församlingssången. Hade C.S Lewis skrivit den här artikeln idag då hade han förmodligen fått mothugg från de allra flesta kyrkosamfund. C.S Lewis menade i sin artikel att den genomsnittlige kyrkobesökaren var illitterat och inte kunde begripa sig på det förvirrande rytmiska oljudet som försiggick i kyrkan. Men han ansåg också

⁵⁸ Se *Kyrkans Tidning*, nr 45, 2011, sid 15

⁵⁹ Lewis, C.S, "On church music", i: Walter Hooper, red, *Christian reflections*, Grand Rapids, 1967, sid 94-99

⁶⁰ Lewis, C.S, "On church music", i: Walter Hooper, red, *Christian reflections*, Grand Rapids, 1967, sid 94-99

⁶¹ Lewis, C.S, "On church music", i: Walter Hooper, red, *Christian reflections*, Grand Rapids, 1967, sid 94-99

att det inte kunde göra någon större skada så länge som intentionen verkligen låg i att ära Gud.⁶² Återigen verkar det som om C.S Lewis drog alla gudstjänstbesökare över en kam när han menade att de skulle vara ett slags musikaliska dumbommar. Synen på gudstjänstbesökare idag och deras musikaliska förmåga är inte i närhet utav den cynism som Lewis gav uttryck för i sin artikel. Sedan finns det de präster inom exempelvis Svenska kyrkan som menar att den reflekterande tystnaden i gudstjänsten ibland fått stryka på foten till förmån för musiken. I de gudstjänster som jag besökt i Teleborgs församling, Växjö Maria församling samt i UBK så ges det utrymme för tystnad. I de olika bönemoment som finns är de olika församlingarna noga med att en reflekterande tystnad måste få råda enligt min uppfattning, men musiken är det som skapar gemenskap och som för gudstjänsten framåt.

Tankar kring vilken funktion kyrkokörer ska ha i en gudstjänst har varierat genom åren. Vi kan ibland tro att de tvivel och frågor vi idag ställer kring kyrkokörer är nya för vår tid, men James. F White gjorde redan 1964 uttryck för dessa frågor kring körens funktion och orgelns ställning som huvudinstrument i boken *Protestant worship and church architecture*.

Jag har ovan redogjort för olika kantorers inställning till orgelns position som instrument i Svenska kyrkan. Några kantorer menar att det endast är orgeln som kan för församlingssången framåt medans andra menar att orgeln kan man visst använda ibland, men då vi lever i en annan tid kan med fördel andra instrument användas för att föra församlingssången framåt i gudstjänsten. Den senare åsikten ställer sig Dan Appelgren som är musikansvarig i UBK bakom. För James.F White var det orgelns och andra instruments placering i kyrkorummet som var det viktiga. Han ansåg att många instruments effektivitet förstördes då de placerades på ett mycket ofördelaktigt sätt i kyrkorummet. Det medförde att instrumentens sound totalt kunde förstöras utav omgivningen i kyrkorummet.⁶³ Detta kunde medföra negativa effekter på församlingssången. Men dessa tankar brottas vi med än idag när instrumentalister ska placeras ut i kyrkan för att musiken ska nå ut till församlingen på bästa sätt. Detta gäller även för hur körer placeras ut i kyrkorummet. Stiftskonsulent Patrik Sasserson menar att placeringen utav körer i kyrkorummet kan vara direkt avgörande för hur församlingen upplever det. Upplever församlingen det positivt så blir gensvaret att församlingen sjunger med i psalmerna.⁶⁴ James F White menade att körens roll i det protestantiska gudstjänstlivet var komplicerad. Det blev oerhört populärt att använda sig utav körer under den väckelse som drog fram under 1800-

⁶² Lewis, C.S, " *On church music*", i: Walter Hooper, red, *Christian reflections*, Grand Rapids, 1967 , sid 94-99

⁶³ White, James.F, *Protestant worship and church architecture*, 1964, sid 184-191

⁶⁴ Se intervjuanteckningar med Patrik Sasserson

talet. Men White menade att det fanns en förvirring kring körens roll i protestantismen och att det egentligen inte fanns någon bra rationell förklaring till varför körer förekom. Men huvudsakligen sågs körens medverkan som en känslomässig faktor och detta var ofta den anledning som låg bakom körens medverkan. James F White menar att en kör kan ha fyra olika funktioner. Den ena funktionen är att i protestantiska församlingar kom kören att användas för att skapa en musikalisk effekt på samma sätt som ljuset, färgerna och texturen i kyrkan skapade effekt. Men den huvudsakliga anledningen verkade vara att skapa en känsla eller en särskild atmosfär när det gällde gudstjänsten.⁶⁵ Den andra funktionen är att kören ska leda församlingssången. Dock menar White att det finns en fara i att använda kören på detta sätt då det istället kan leda till att kören tar över församlingssången helt och hållet. En tredje funktion för kören är den att kören deltar i Ordets förmedlande, liksom andra gudstjänstbesökare gör genom läsningar och bön. Körens fjärde funktion är den som nämns ovan, nämligen den att kören hyllar Gud genom musiken.⁶⁶ Men dessa tankar som White här ger uttryck för förekommer än idag och det diskuteras fortfarande hur körer ska användas och om körer över huvud taget behövs. Som jag tidigare redovisat här så finns det ingen enstämmig tanke kring körens vara eller icke vara i gudstjänsten i de olika församlingarna i Växjö. I den svenskkyrkliga församlingen Teleborg har man helt gått ifrån körer då de anser att det inte gynnar församlingssången utan använder sig istället utav mindre lovsångsteam, samma tanke finns inom UBK där man inte heller använder sig utav fasta körer. Däremot anser man i den svenskkyrkliga Växjö Mariaförsamling att användandet utav en fast kör tillför något positivt i gudstjänsten. James F White menade att det alltför ofta blev att körer tog över församlingssången istället för att leda den och att det i många församlingar blev så att all sång till slut framfördes utav körer istället för församlingen själv.⁶⁷ Dessa tankar är alltså inget nytt för 2000-talet utan har förekommit under flera decennier. James F White menade också att många församlingar tog sina körer för givet utan att fundera över vilken funktion man ville att kören skulle ha.⁶⁸ Men i min undersökning utav tre olika församlingar så är det så att de verkligen har funderat över vilken roll man vill att kören ska ha. I både UBK och Teleborgs församling togs ett beslut att inte använda sig utav körer utan istället använda sig utav lovsångsteam. Och i Växjö Maria församling som har en kör, där jobbar man mycket medvetet kring körens roll och plats i gudstjänsten.

⁶⁵ White, James F, 1964, *Christian worship and church architecture*, sid 186

⁶⁶ White, James, F, 1964, *Christian worship and church architecture*, sid 188

⁶⁷ White, James F, 1964, *Christian worship and church architecture*, sid 187

⁶⁸ White, James F, 1964, *Christian worship and church architecture*, sid 190

3:1.6 Vad anser församlingsborna om församlingssången?

De församlingsbor jag intervjuade i UBK var nöjda med församlingssången i stort. Någon tyckte att musiken var bra och att det var relevanta sånger man sjöng i församlingssången. En annan tyckte att vissa sångtexter kunde vara teologiskt urvattnade ibland men att det inte hade en avgörande betydelse för hur församlingssången upplevdes. I UBK jobbar man mest med modern musik och de äldre i församlingen går inte så ofta till kyrkan då de kan sakna den gamla tidens frikyrkosång med strängspel och väckelsesånger. Men inte heller de upplevde församlingssången som annat än positivt och gemenskapsfrämjande. De var också nöjda med församlingssången i stort. När det gällde frågan hur församlingssången ytterligare skulle kunna utvecklas vore det i så fall att församlingen själva kunde skriva egna sånger och psalmer som på ett tydligt sätt skulle peka på vad församlingen står för teologiskt.⁶⁹

I Teleborgs församling var man i stort sett nöjd med församlingssången. Dock påpekade några att psalmerna ibland var för svåra att sjunga och att texterna i psalmerna ibland var för svåra att ta till sig. I stället önskade man att sjunga lite enklare, modernare psalmer med ett språk som människor idag förstår. Man var överlag positivt inställd till lovsångerna, även om någon kunde tycka att de var lite i tjugigaste laget ibland både textmässigt och musikmässigt. För att utveckla församlingssången så menade de att det vore bra att de från församlingen som ville kunde träffa lovsångsteamet några gånger per termin för att öva in nya lovsånger. Det upplevdes ibland att det var svårt att hänga med i de nya lovsångerna när de skulle sjungas i kyrkan. Man ville också ha en tydligare kommunikation mellan kantor, lovsångsteam och församling.⁷⁰

I Växjö Maria församling var man relativt nöjd med församlingssången. Man menade att många av psalmerna kunde vara svåra att sjunga och svåra att förstå textmässigt. Men de jag intervjuade var nöjda över att man börjat fira Iona inspirerade mässor och att det inneburit en enklare liturgi och enklare sånger att sjunga i gudstjänsten utan att texterna blivit för teologiskt urvattnade. De jag intervjuade tyckte att organisten förde församlingssången bra

⁶⁹ Se intervjuanteckningar från intervjun med församlingsmedlemmar i Ulriksbergskyrkan, 2011-12-01

⁷⁰ Se intervjuanteckningar från intervjun med församlingsmedlemmar i Teleborgs församling, 2011-12-06

från orgeln men att de önskade att andra lite mer moderna instrument användes i gudstjänsten ibland.⁷¹

Alltså, de församlingsbor som jag intervjuat i de olika församlingar jag studerat är relativt nöjda med församlingssången. Dock anser de flesta att det finns mer att göra för att utveckla församlingssången. De flesta är överens om att psalmerna kan ha svårförståeliga texter och vara svårsjungna då de ibland ligger i en obekvämlig tonart.

3:2 Varför sjunger vi i kyrkan?

Ett enkelt svar på ovanstående fråga skulle kunna vara att man uppskattar sång i kyrkan. Ett annat enkelt svar skulle kunna vara att man helt enkelt tycker om de psalmer och sånger som man får sjunga i kyrkan. Men givetvis finns det också mer teoretiska svar på den frågan, och några av dessa svar kommer jag nu att presentera.

Riten

Ett svar på frågan om varför vi sjunger i kyrkan är att sången ingår i en rit. För det stora flertalet i Sverige innebär det riter som dop, eventuellt konfirmation, vigsel och begravning samt advents-, jul- och möjligen påskriter. För de i övrigt gudstjänstliv aktiva, vilka i Sverige är en minoritet, växer nya psalmer och sånger in i traditionen främst i anslutning till riter som nattvardsfirande, vidare riter knutna till friare gudstjänstformer som Taizéinspirerade och Iona inspirerade gudstjänster och temamässor.⁷² Om sången i kyrkan i huvudsak idag är gudstjänstlig sång och en del av en rit, främst knuten till gudstjänstlivets olika former, betyder det positivt att sång fortfarande har en fast position i riten. Sven-Åke Selanders artikel ”*Varför sjunger vi i kyrkan?*” presenterar några religionssociologers tankar kring rit och tradition som exempelvis religionssociologen Émile Durkheim.⁷³ Men vad är det då i riten som gör att den består och stärker traditionen? I anslutning till Émile Durkheim beskriver Jörgen Straarup ritens kärna som: ”att människor samlas, att känslor upplevs gemensamt och uttryck i gemensam handling”.⁷⁴ Rit är alltså enligt Durkheim en kollektiv handling, som

⁷¹ Se intervjuanteckningar från intervjun med Växjö Marias församlings församlingsmedlemmar, 2012-02-05

⁷² Selander, Sven-Åke, ”*Varför sjunger vi i kyrkan?*”, i: Sven-Åke Selander, red, *Psalm i vår tid*, Skellefteå 2006, sid 161-178

⁷³ Selander, Sven-Åke, ”*Varför sjunger vi i kyrkan?*”, i: Sven-Åke Selander, red, *Psalm i vår tid*, Skellefteå 2006, sid 161-178

⁷⁴ Selander, Sven-Åke, ”*Varför sjunger vi i kyrkan?*”, i: Sven-Åke Selander, red, *Psalm i vår tid*, Skellefteå 2006, sid 161-178

förutsätter att man känslomässigt förenas kring något viktigt och att man följer ett gemensamt handlingsmönster. I en kristen kontext innebär detta att ju fler som deltar i exempelvis de kyrkliga handlingarna desto bättre för riten.⁷⁵ Att sången i kyrkan upplevs mer och bättre när man är flera som deltar i de kyrkliga handlingarna är det många präster och pastorer som skriver under på. För att ta mig själv som ett exempel så tycker jag att församlingssången i kyrkan mister sin kraft och sitt gemenskapsskapande när man är få som firar gudstjänst.

Men utifrån ritens synpunkt sjunger människor i kyrkan därför att: det hör till det rituella navet, människor bärs av en socialt övertagen tradition, människor upplever gudstjänstrummet positivt, psalmerna sätter ord och symboler på gudsupplevelsen eller att människor vill upprätthålla en religiöst kristen tradition och då är sången ett viktigt inslag.⁷⁶

Språket är en förunderlig sak. Det skapas i olika miljöer och blir då uttryck för det som är karaktäristiskt för en viss miljö. Exempel på detta kan vara Sara Lidmans beskrivningar av Norrland eller Vilhelm Mobergs skildring av Småland under sent 1800- tal. För hade de inte skrivit på ett lokalt språk så skulle inte den kulturella miljön framstå i sin egenart.

Religiösa traditioner har också sina språk och avspeglar sin tid och sin teologiska tradition. Detta kan nattvardspsalterna vara ett exempel på. Avståndet både teologiskt och psykologiskt kan se ut att vara stort mellan å ena sidan ”Jesus kristus är vår hälsa, som oss alla ville frälsa. Med sin pina och sin död” och ”Den som hit i otro går, för livet han här döden får” och å andra sidan ” När vi delar det bröd som han oss ger” och ” Brödet är ett, brutet för alla”. Psykologiskt och kanske också teologiskt är det kanske lättare att sjunga med i de sist nämnda nattvardspsalterna.⁷⁷ Att språket vi sjunger på är viktigt kan Elisabet Stoltz Nicklasson som är organist i Växjö Maria församling vittna om. Hon menar att även om vissa psalmer har en melodi som lämpar sig väl för församlingssång så undviker hon ändå att använda dessa psalmer då språket kan vara för gammalmodigt. Hon menar också att det kan bli ett för stort avstånd till församlingen om de inte kan förstå vad texten handlar om i

⁷⁵ Selander, Sven-Åke, ”Varför sjunger vi i kyrkan?”, i: Sven-Åke Selander, *Psalm i vår tid*, Skellefteå 2006, sid 161-178

⁷⁶ Selander, Sven-Åke, ”Varför sjunger vi i kyrkan?”, i: Sven-Åke Selander, *Psalm i vår tid*, Skellefteå 2006, sid 161-178

⁷⁷ Selander, Sven-Åke, ”Varför sjunger vi i kyrkan?”, i: Sven-Åke Selander, red., *Psalm i vår tid*, Skellefteå 2006, sid 161-178

psalmen.⁷⁸ Hennes tankar kring psalmer och dess texter delas också utav Peter Alriksson som är kantor i Teleborgsförsamling och utav Dan Appelgren som är musikansvarig i UBK.⁷⁹

Men för att återgå till frågan om varför vi sjunger i kyrkan så ser de kyrkomusiker som jag intervjuat så här på saken.

Peter Alriksson i Teleborgs församling menar att sången är ett sätt att uttrycka det som orden inte kan förmedla. Han menar att det förstärker både glädje och sorg samt att det i vissa perioder har haft en undervisningstanke som i den Lutherska kyrkan med lärosatser osv. Men han menar också att gemenskapsbiten är viktig, viktigt att visa för sig själv och andra att man är en del av gemenskapen. Det är när man sjunger tillsammans, precis som när man befinner sig i en hejarklack under en fotbolls- eller hockeymatch som man visar inför varandra genom sången att man hör ihop. Sist men inte minst så är det en uppmaning att vi ska lovsjunga Herren.⁸⁰ Elisabet Nicklasson menar att sången är ett verktyg och en pådrivande och förstärkande kraft. Så länge kyrkan har funnits så har det ju talats om sång, och även när man läser texterna som sträcker sig tillbaka till Gamla testamentet så finns sången där. Så hon anser att det vore konstigt att inte använda sig utav sången och musiken i kyrkan.⁸¹ En liknande syn har även Dan Appelgren från UBK. Han menar att har vi nu fått sången och musiken som en gåva från Gud så vore det konstigt att inte använda sig utav den i våra gudstjänster.⁸² Patrik Sasseresson är stiftskonsulent för musiker i Växjö stift och han menar att det finns olika anledningar till att vi sjunger i kyrkan. Han menar att det främst handlar om det mänskliga behovet att uttrycka sig och att det också handlar om att ge en pedagogisk funktion genom sången. Han menar att det är lättare att ta till sig ett budskap som också har musik knutet till sig. Precis som det kan vara lättare att komma ihåg saker om man har rörelser till.⁸³

För att sammanfatta det hela så sjunger vi i kyrkan för att sången ingår i en rit. Vi sjunger för att det skapar gemenskap och för att språket i psalmerna och sångerna säger oss något.

Men vad svarar då den vanlige gudstjänstbesökaren på frågan om varför vi sjunger i kyrkan?

De tre personer jag intervjuade i Ulriksbergskyrkan menade att vi sjunger för att uttrycka vår glädje i Jesus Kristus, men också att sången tillför ytterligare en dimension till lovprisandet av

⁷⁸ Se intervjuanteckningar med Elisabet Stoltz Nicklasson, 2011-10-26

⁷⁹ Se intervjuanteckningar med Dan Appelgren och Peter Alriksson, 2011-04-08, 2011-04-13

⁸⁰ Se intervjuanteckningar med Peter Alriksson, 2011-04-13

⁸¹ Se intervjuanteckningar med Elisabet Stoltz Nicklasson, 2011-10-26

⁸² Se intervjuanteckningar med Dan Appelgren, 2011-04-08

⁸³ Se intervjuanteckningar med Patrik Sasseresson, 2011-04-08

Gud. De menade också att musiken kan förmedla det man inte själv kan sätta ord på. En annan viktig aspekt när det gäller sången och musiken i kyrkan är att det skapar en vi-känsla i församlingen. Det blir en gemenskap som inte bara infinner sig under gudstjänsten utan även utanför menade de.⁸⁴

De tre personer jag intervjuade i Teleborgs församling menade att vi sjunger i kyrkan för att vi blir glada utav det. Men de menade också att sången kan bli som en ordlös bön som går direkt från den enskilde personen till Gud. Även i Teleborgs församling såg man sången i gudstjänsten som något som skapar en stark gemenskapskänsla i församlingen.⁸⁵

De tre personer jag intervjuade i Växjö Maria församling har liknande tankegångar kring frågan om varför vi sjunger i kyrkan som de övriga har. I Växjö Maria så menar de intervjuade att vi sjunger i kyrkan för att det tillför något mer än bara det talade ordet. De menar också att det är ett bra och pedagogiskt sätt att lära sig på. En äldre kvinna jag intervjuade sade att när hon gick i skolan så sjöng hon psalmer varje dag och att hon på så sätt lärde sig mycket utav Svenska kyrkans teologi. De menar också att sången i kyrkan skapar en god gemenskap, glädje och förtydligar att vi är ett i Jesus Kristus.⁸⁶

Där religionssociologerna menar att vi sjunger i kyrkan för att det ingår i en rit så tänker den vanlige gudstjänstbesökaren att vi sjunger för att det skapar en gemenskap, en vi-känsla i församlingen. Den vanlige gudstjänstbesökaren menar också att sången i kyrkan tillför något mer än bara det talade ordet i gudstjänsten och att sången också har en pedagogisk funktion. Men vare sig vi sjunger i kyrkan för att det ingår i en rit eller för att det skapar glädje eller gemenskap så är sången i kyrkan ett viktigt redskap för att prisa och tillbedja Gud. Sången och musiken är viktiga redskap när det gäller att uttrycka sin tro även när orden inte räcker till hos den enskilda människan.

4. Undersökningens resultat

I min studie utav de tre församlingar som jag studerat i Växjö stad har jag funnit att tankarna kring hur man jobbar med församlingssången inte skiljer sig i stort vare sig det gäller de två svenskkyrkliga församlingar jag studerat eller UBK som är en sammanslagning mellan Växjö Filadelfiaförsamling och Korskyrkan i Växjö. När det gäller det sång och musikmaterial man använder i församlingarna är det så att de svenskkyrkliga församlingarna är bundna utav det

⁸⁴ Se intervjuanteckningar från intervju i Ulriksbergskyrkan 1/12- 2011

⁸⁵ Se intervjuanteckningar från intervju i Teleborgs församling 6/12- 2011

⁸⁶ Se intervjuanteckningar från intervju i Växjö Maria församling 5/2- 2012

som står i kyrkoordningens 17:e kapitel att *Den svenska psalmboken* ska användas vid varje huvudgudstjänst i församlingen. Men det visade sig också att det ändå finns en stor frihet kring valet utav sånger och psalmer i Svenska kyrkan. Det viktigaste är att tjänstgörande präst och kyrkomusiker är överens. Jag har i min studie kommit fram till att det i de svenskkyrkliga församlingarna liksom i UBK råder en mycket stor medvetenhet kring hur man jobbar med församlingssången. Den största skillnaden mellan Svenska kyrkans församlingar och UBK är att man i UBK inte skiljer på sakral eller profan musik. Man ser istället att all musik är från Gud och att musiken därför lämpar sig att användas i gudstjänsten. Jag har också i min undersökning funnit att det inte är givet att man jobbar med fasta körer i arbetet med att stärka församlingssången. Både i UBK och Teleborgs församling har man valt att arbeta med lovsångsteam istället för fasta körer. Växjö Maria församling jobbar med en fast kör, men man använder inte kören slentrianmässigt utan vid väl valda tillfällen. Min studie visar också att när kören medverkar i Mariakyrkan så är kören väl förberedd på de psalmer och den liturgiska sång som används i gudstjänsten. Allt för att hjälpa och stötta gudstjänstbesökarna i församlingssången. I Teleborgs församling använder man sig alltid utav *Den svenska psalmboken* när det kommer till psalmsången, däremot föredrar de att sjunga moderna lovsånger när det gäller övrig musik i gudstjänsten. Detsamma gäller för UBK som sällan använder sig utav deras psalm och sångsamling *Psalmer och sånger* då de inte tycker att den samlingen är dagsaktuell. Däremot har *Den svenska psalmboken* en särställning i Växjö Maria församling och då i Mariakyrkan. I min undersökning har jag funnit att man i Johanneskyrkan använder *Den svenska psalmboken* men att de helst använder Ionainspirerad musik från Wild goose resource group när det gäller församlingssången. I min studie har jag också funnit att de tre församlingar jag studerat jobbar mycket med församlingssången. De har en utarbetad strategi när det gäller församlingssången och de jobbar mycket medvetet för att stärka församlingssången genom att välja psalmer och sånger med stor noggrannhet när det gäller församlingssången.

På frågan om varför vi sjunger i kyrkan så kan ett svar vara att det är för att sången ingår i en rit. Religionssociologer som exempelvis Émile Durkheim menade att vi människor samlas och att känslor upplevs gemensamt och kommer till uttryck i en gemensam handling som är sången. Han menade alltså att rit är en kollektiv handling som förutsätter att man känslomässigt förenas kring något som är viktigt och betyder något. De kyrkomusiker jag intervjuat menade att sången är ett sätt att uttrycka det som orden inte kan eller förmår förmedla. Sången förstärker både glädje och sorg men kan också ha en undervisningstanke.

Just undervisningstanken var något som Martin Luther tryckte på när det gällde församlingssång. Sången i kyrkan kan både ha en pådrivande och förstärkande kraft samt en viktig pedagogisk funktion. Att sången har en pedagogisk funktion är något som de kyrkomusiker jag intervjuat vittnat om. När jag ställde frågan om varför vi sjunger i kyrkan till församlingsmedlemmar i mina undersökningsförsamlingar så svarade nästan alla att sången skapar gemenskap. Den skapar en viktig vi- känsla i församlingen som fortsätter utanför kyrkorummet. Dessa tankar kring frågan på varför vi sjunger i kyrkan stämmer väl överens med de tankar som Émile Durkheim presenterat. Dessutom så tyckte flera församlingsmedlemmar att sången i gudstjänsten förtydligar att vi är ett i Kristus. Det finns mycket i min undersökning som visar på att församlingssången i de församlingar jag studerat i Växjö är av en mycket stor betydelse, både när det gäller lovprisning men också som en viktig gemenskapsfaktor.

5. Sammanfattning

Den kyrkliga psalmdiktningen och psalmsången som församlingssång härrör från reformationstiden och då i första hand från Martin Luther personligen. Kyrkosången var för Martin Luther alltid bärare av och uttryck för det nytestamentliga budskapet, den var också ett spontant uttryck för upplevelsen av evangeliet som en reell verklighet i ett ”Guds eviga nu”. Psalmsången var en form för evangeliets förkunnelse och det är en luthersk tanke att evangeliet på så sätt skulle sjungas in i människans medvetande. Reformationspsalmerna blev till ett slags läropsalmer. Den här tanken har några av de kyrkomusiker som jag intervjuat. Bland annat säger Patrik Sassersson att sång och musik är viktiga pedagogiska redskap när det kommer till att lära människor olika budskap. Den lutherska tanken om att kyrkosången är bärare av det nytestamentliga budskapet är en i hög grad levande tanke än idag. Patrik Sassersson menar att *Den svenska psalmboken* är ett samlat uttryck för tron och ett redskap att använda för att visa på hur det är att leva som kristen i världen. Denna tanke ställer sig även de andra kyrkomusiker jag intervjuat sig bakom. Dock har inte själva psalmsången en lika stor betydelse i Ulriksbergskyrkan som den har i de båda svenskkyrkliga församlingar jag studerat i Växjö. I Ulriksbergskyrkan ser man all musik som given av Gud och skiljer därför inte på profan och sakral musik. Alla församlingar jobbar mycket medvetet för att stärka församlingssången. Växjö Maria församling använder sig utav kör i det arbetet medans Teleborgs församling och Ulriksbergskyrkan istället valt att jobba med lovsångsteam som ser

olika ut från söndag till söndag. De församlingsmedlemmar som intervjuats var över lag nöjda med församlingssången men menade att det ändå finns mer att göra för att ytterligare stärka församlingssången. Frågan om varför vi sjunger i kyrkan kom också upp under arbetets gång med den här uppsatsen. Religionssociologer menade att vi sjunger för att det ingår i en rit. De kyrkomusiker jag intervjuat för uppsatsen menade att när vi sjunger så skapar det en gemenskap och att sången tillför ytterligare en dimension till prisandet av Gud när orden inte räcker till. Att sången är gemenskapsskapande var också majoriteten av de intervjuade församlingsmedlemmarna också inne på. De menade att känslan av en gemenskap i Kristus förtydligades genom församlingssången, och att den gemenskapen inte slutade i och med gudstjänstens slut utan även fortsatte utanför kyrkorummet.

Oavsett om vi tycker om församlingssång eller ej så står det klart att den är betydelsefull för många människor oavsett om de kan sjunga eller ej. Sång och musik väcker känslor inom oss och det tillför en rikedom till våra liv som många inte vill vara utan. De församlingar jag studerat i Växjö har insett musikens betydelse och jobbar mycket aktivt och medvetet för att stärka och utveckla församlingssången. Detta är oerhört glädjande och lovar gott inför framtiden.

6. Litteraturförteckning

Arvastson, Alvar, *Den Svenska Psalmen*, Falköping, 1963

Engström, Bengt Olof, *Ny sång i fädernas kyrka*, Stockholm, Versalen, 1997

Lewis, C.S, "On church music", i: Walter Hooper, *Christian reflections*, Grand Rapids, 1967, sid 94-99

Nisser, Per Olof, *Ett samband att beakta- psalm, psalmbok, samhälle*, Malmö, Artos& Norma bokförlag, 2005

Selander, Sven-Åke, "Varför sjunger folk i kyrkan?", i: Sven-Åke Selander, red *Psalm i vår tid* (Svenskt gudstjänstliv, årg 81), Skellefteå, 2006, sid 161-178

White, James.F, *Protestant worship and church architecture*, Oxford, Oxford university press, 1964, sid 184-191

Den svenska psalmboken

Sånger och psalmer

Opublicerat material

Hos författaren

Intervju med Dan Appelgren 2011-04-08 finns även på MP3 fil

Intervju med Peter Alriksson 2011-04-13 finns även på MP3 fil

Intervju med Patrik Sasseresson 2011-04-08 finns även på MP3 fil

Intervju med Elisabet Stoltz Nicklasson 2011-10-26 finns även på MP3 fil

Intervju med församlingsmedlemmar i Teleborgs församling 2011-12-06

Intervju med församlingsmedlemmar i Växjö Maria församling 2012-02-05

Intervju med församlingsmedlemmar i Ulriksbergskyrkan 2011-12-01

Ulriksbergskyrkans musikdokument

Teleborgs församlings musikstrategidokument

Växjö Maria församlingsinstruktion

Övrigt

www.wikipedia.org/wiki/1937_årspsalmbok

www.wikipedia.org/wiki/Den_svenska_psalmboken_1986

www.svenskakyrkan.se/kyrkoordning

Artiklar hämtade från:

Kyrkans Tidning, nr 45, 2011, årgång 30

Bilaga

Här nedan presenteras de frågor jag ställt till kyrkomusikerna samt till församlingsmedlemmarna.

Frågor till kyrkomusikerna:

Varför sjunger vi i kyrkan?

Hur går ni tillväga när ni väljer ut sångmaterial till gudstjänsterna?

Vilka tankar har ni i när det kommer till att utveckla församlingssången?

Anser ni att de psalmböcker som används räcker till när det gäller församlingssången eller behöver de revideras?

Arbetar ni med fasta körer?

Frågor till församlingsmedlemmarna:

Varför sjunger vi i kyrkan?

Hur upplever du att församlingssången fungerar i din församling?

Finns det något du tycker att man kan göra för att utveckla församlingssången ytterligare i din församling?